

Girişimci Üniversite Bağlamında Vakıf Üniversitelerine Bir Bakış⁷

Burcu DEMİR⁸, B.Mert DEMİR⁹

Öz

Araştırma Makalesi

2000’li yıllar ile Türkiye’de vakıf üniversitelerinin sayısı hızla artmaya başlamıştır. Bu yıllar hem dünyada hem de Türkiye’de üniversitelerin, girişimcilik misyonu altında yaptıkları faaliyetlerin piyasa ekonomisi öncelikli olmasının dönüşümünün başladığı yıllardır. Bu çalışmanın amacı, özellikle 1990 sonrası dünyada ve Türkiye’de yükseköğretim sistemlerinde yaşanan yapısal dönüşümü ele alarak; vakıf üniversiteleri üzerinden girişimci üniversite kavramını, YÖK tarafından yayınlanan Vakıf Yükseköğretim Kurumları 2020 raporu, YÖK tarafından yayınlanan Üniversite İzleme ve Değerlendirme Genel Raporu 2020, TÜBİTAK verileri, The World University Rankings 2021 ve QS World University Ranking 2021 ışığında tartışmaktır. Çalışmada öncelikle, dünyada üniversitelerin gelişimi tartışılacak ve modern üniversitelerin doğuşundan günümüze kadar ki üniversitelerin amaçlarının, yapılarının ve faaliyetlerinin dönüşümü ele alınacaktır. Daha sonra, aynı tartışma modern üniversitelerin kuruluşunun Avrupa’ya göre nispeten daha geç bir tarihte gerçekleştiği Türkiye üzerinden yürütülecektir. Sonrasında ise, yükseköğretimdeki yapısal dönüşüm ele alınacak ve bu yapısal dönüşümün bir uzantısı olarak vakıf üniversitelerinin kurulması ve sayılarının artışı irdelenecektir. Son olarak ise, günümüzde faaliyet gösteren vakıf üniversiteleri, söz konusu raporlarda yer alan verilerinden yararlanılarak girişimci üniversite kapsamında değerlendirilecek ve çeşitli öneriler sunulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Vakıf Üniversiteleri, Girişimci Üniversite, Girişimcilik

Foundation Universities As A New Entrepreneurship Model

Abstract

Research Paper

The number of foundation universities in Turkey with the 2000s began to increase rapidly. These years are the years where entrepreneurship of their activities under the priority mission of being the start of the transformation of the market economy, in the universities in Turkey and in the world. The purpose of this study is to discuss the concept of entrepreneurial university through foundation universities in the light of the Higher Education Council 2020 report published by YOK, University Monitoring and Evaluation General Report 2020 published by YOK, TUBITAK’s data, The World University Rankings 2021 and QS World University Ranking 2021 in particular by addressing the structural transformation that took place after 1990 in the higher education system in Turkey and in the world. In this study, first of all, the development of universities in the world will be discussed and the transformation of the aims, structures and activities of the universities since the birth of modern universities will be addressed. Later, the same discussion will be carried out in Turkey where relatively a later date by the establishment of modern European universities. Afterwards, the structural transformation in higher education will be discussed and the foundation and increase in the number of foundation universities will be examined as an extension of this structural transformation. Terminally, the foundation universities operating today will be evaluated within the

⁷ Bu makale Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi’nce 17-20 Ekim 2019 tarihinde düzenlenen 4.Uluslararası Girişimcilik, İstihdam ve Kariyer Kongresinde tam metin olarak sunulan bildirinin genişletilmiş ve güncellenmiş halidir.

⁸ İstanbul Gelişim Üniversitesi, İktisadi İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi, Havacılık Yönetimi Bölümü, fbcolakoglu@gelisim.edu.tr, ORCID: 0000-0003-1034-9970

⁹ İstanbul Gelişim Üniversitesi, İktisadi İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, bmdemir@gelisim.edu.tr, ORCID: 0000-0002-8083-0172

scope of entrepreneurial university by using the data included in these reports and various suggestions will be presented.

Key Word: Foundation Universities, Entrepreneurial University, Entrepreneurship

Makale Bilgileri / Article Info

Alındığı Tarih / Received 04.05.2021

Kabul tarihi / Accepted 15.12.2021

Giriş

Yirminci yüzyılın son dönemi ile birlikte tüm dünyada bilgi ve bilgi üretimi önemli hale gelmiş ve gelişmiş ülkelerin bilgi toplumuna dönüşümleri başlamıştır. Bu süreç ile birlikte bilgi ekonomisi olarak adlandırılan yeni bir küresel ekonomik yapı meydana gelmiştir. Söz konusu yapıda insanların ekonomik durumları, bilgi ve eğitim seviyeleri ve ülkelerin rekabet gücü, beşeri ve sosyal sermayeleri ile ölçülür hale gelmiştir. Dolayısıyla, bilginin üretimi ve paylaşılması ile ilgili en önemli kurum olan üniversitelerden beklenti artmış ve üniversiteler toplumların ilgi odakları haline gelmiştir. Yükseköğretim kurumlarının ise bu beklentiye karşılayabilmeleri için yeniden yapılanma süreci içine girmeleri zorunlu hale gelmiştir. Bunlarla birlikte küreselleşme, piyasa ekonomilerine geçiş ve özellikle hizmetlerin serbest dolaşımı yönündeki hızlı gelişmeler nedeniyle yükseköğretim, Birleşmiş Milletler, UNESCO, OECD, AB Komisyonu, Dünya Bankası ve hatta Dünya Ticaret Örgütü gibi uluslararası kuruluşların da en çok önem verdiği ve üzerinde durdukları konulardan biri olmuştur (YÖK, 2007:13). Tüm dünyada büyük bir değişim yaratan küreselleşme üniversite yapılanmasında da önemli değişiklikler meydana getirdiği görülmektedir. Dünyada meydana gelen bu değişimin Türkiye'yi de etkilediği açıkça görülmektedir (Odabaşı, 2008: 371).

Üniversiteler, ülkelerin kalkınmalarını sağlayan, araştırma faaliyetlerinin gerçekleştirildiği en önemli kurumlardır. Günümüzde küreselleşme, rekabetin önemli ölçüde artış göstermesi, üniversitelere olan devlet desteğinin giderek azalması bundan dolayı da finansal anlamda sıkıntılar yaşanması gibi sebeplerle üniversitelerin yapıları, rolleri ve fonksiyonlarında önemli değişimlerin meydana geldiği görülmektedir (Çetin, 2007: 221). Üniversitelerin yaşadığı bu dönüşüm ile uzantılı olarak, devlet desteğinin azalmasına paralel bir şekilde girişimci üniversite olgusu sıklıkla daha fazla telaffuz edilir hale gelmiştir. Girişimci üniversite kendi kaynağını kendi yaratan, özel sektörle koordineli şekilde projeler gerçekleştiren, uygulamaya dönük bilimsel çalışmalarda bulunan yeni üniversite tipini ifade etmektedir. Özellikle devlet desteği ile değil de kurucu vakfın mal varlığı ile kurulan vakıf üniversiteleri sıklıkla kaynaklara erişmek için girişimci üniversite vurgusu yapmaktadır. Literatürde girişimci üniversite üzerine yapılan çalışmaların bazılarında sıklıkla girişimci üniversite dönüşümünün, üniversitelerin toplumu aydınlatma, bilim üretme misyonunu arka plana ittiğine ve üniversitelerin özel sektör prensipleri çerçevesinde yönetilmeye başlandığına dair eleştirilere yer verildiği görülmektedir.

1. Üniversitelerin Tarihi ve Girişimci Üniversite

Üniversite adı verilen kurumun tarihi 900 yıllık bir geçmişe dayanmaktadır. Geçen 900 yıl içerisinde üniversiteler; 1- Orta çağın Kilise Merkezli Üniversitesi, 2- Ulus Devletler Dünyasının Üniversitesi (Humbolt Üniversitesi), 3-Bilgi Toplumu Üniversitesi (Girişimci Üniversite) şeklinde sınıflandırılan yapısal dönüşüme uğramıştır (Kavili Arap, 2010: 4, Türel, 2004: 153). Söz konusu sınıflandırmadan kısaca bahsetmek gerekirse;

Orta Çağın Kilise Merkezli Üniversitesi; 11. yüzyılın sonlarına doğru başlayıp Aydınlanma Çağı'na kadar geçen sürede kurulan üniversitelerin temsil ettiği döneme denk gelmektedir. Bu dönemdeki üniversitelerin toplumun mesleki işgücü ihtiyacını karşılamaya yönelik eğitim vererek, söz konusu ihtiyacı karşılama konusunda başarılı olduğu söylenebilmektedir (Gürüz, vd., 1994: 58).

Ulus Devletler Dünyasının Üniversitesi (Humbolt Üniversitesi); Rönesans sonrası kilisenin etkisinin azalmasıyla birlikte devletin etkisinin arttığı görülmektedir. Devlet etkisinin artması ile birlikte üniversitede verilecek derslerin ne olacağı sorusu gündeme gelmiş ve bölümler üzerinde yoğunlaşmıştır. Bu sayede dünyada ücretsiz, bilimsel bilgi üretmeye yönelik modern üniversiteler ortaya çıkmıştır (Çiftçi, 2010: 2).

Bilgi Toplumu Üniversitesi (Girişimci Üniversite); Bu tip üniversiteler 2. Dünya Savaşı sonrasında ortaya çıkmaya başlamışlardır. 1970'li yıllardan sonra ise daha belirgin karakteristik özellikler sergilemişlerdir (Türel, 2004: 154). Girişimci üniversiteler ile birlikte, üniversiteler bilgiye değil harekete yönelik bir hal almıştır. Bu dönemde kurulan üniversiteler endüstri kuruluşları ile ortak projeler yaparak üniversite anlayışının değişmesine sebep olmuşlardır (Çiftçi, 2010: 3). Yaşanan değişim ile üniversitelerden beklentiler de değişmiştir. Üniversitelerin sadece bilgi üretmeleri yetersiz hale gelmiş, ürettikleri bilgiyi kullanarak yeni kaynaklar yaratmaları gerekmiştir. Üniversitelerin geniş çaplı hizmet vermeyi hedeflemesiyle birlikte kendi finansal kaynaklarını da yaratmaları ihtiyacı doğmuştur (Ökmen & Bal, 2013: 71).

Tablo 1: Üniversitelerin Dönemsel Sınıflandırmasının Karşılaştırılması

	Orta Çağın Kilise Merkezli Üniversitesi	Ulus Devletler Dünyasının Üniversitesi (Humbolt Üniversitesi)	Bilgi Toplumu Üniversitesi (Girişimci Üniversite)
Hedef	Eğitim	Eğitim, Araştırma	Eğitim, Araştırma, Bilginin Kullanımı
Rol	Hakikati Savunmak	Doğayı Keşif	Değer Yaratma
Yöntem	Skolastik	Modern Bilim, Tek Bilim	Modern Bilim, Disiplinlerarası
Yaratılan	Profesyoneller	Profesyoneller, Bilim İnsanları	Profesyoneller, Bilim İnsanları, Girişimci
Yönelim	Evrensel	Ulusal	Küresel
Dil	Latince	Ulusal Diller	İngilizce
Örgütlenme	Fakülteler, Okullar	Fakülteler	Üniversite Enstitüleri
Yönetim	Şansöyle	Akademisyenler (Yarı Zamanlı)	Profesyonel

Kaynak: Bloomberg Businessweek Türkiye, 23-29 Mayıs 2010, 58, Akt, Çiftçi, 2010

Girişimci üniversitelerin üç temel anlama geldiği söylenebilmektedir (Röpke, 1998: 2);

- Üniversitenin kendisi, bir organizasyon olarak girişimci olabilir.
- Üniversite üyeleri (öğrenciler, akademisyenler, çalışanlar) birer girişimciye dönüşebilir.
- Üniversite ile çevrenin etkileşimi (üniversite ile bölge arasında oluşan ikili birlikteliği) girişimci yapılanmalar oluşturabilir.

Girişimci üniversite olmanın koşulu bu üç maddenin birbirine bağlı olmasıdır. Yani ikinci madde için birinci maddeye, üçüncü madde için ikinci maddenin gerçekleşmesine ihtiyaç duyulmaktadır.

Günümüzde varlığını sürdüren girişimci üniversiteler, yönetim açısından önemli yenilikler meydana getirmiştir. Söz konusu modelde yönetim ile ilgili işlerin büyük kısmını rekabet, teknoloji transferi, finans ve diğer akademik birimlerle ilişkileri belirlemeye yönelik faaliyetler oluşturmaktadır (Özer, 2011: 92). Bu tip üniversitelerin hem akademisyenler hem de öğrenciler açısından düşünsel ve ticari girişimlerine destek veren kurumlar olduğu söylenebilmektedir (Odabaşı, 2008: 372). Girişimci üniversite, bilgi üretimi ve bilginin kullanımı konusunda geleneksel üniversitelerden farklılık göstermektedir. Bu tip üniversiteler bazı akademisyenler tarafından desteklenirken bazı akademisyenler tarafından önemli ölçüde eleştirilmektedir. Söz konusu eleştirilerin ana nedeni de üniversitelerin sanayi ile yapacakları işbirliklerinin üniversite kurumuna zarar vereceğini düşünmesidir. Mutlak para odaklı düşüncenin, üniversitelere olan saygıyı azaltabileceği düşünülmektedir (Ökmen & Bal, 2013: 71). Bu noktada Clark (2004); girişimci üniversitenin ticarileşme ile eş anlamlı olarak görülmemesi gerektiğini vurgulamaktadır (Clark, 2004: 358). Buna rağmen mevcut durumda üniversitelerin ana misyonlarından uzaklaştıkları görülmektedir. Eğitim ve araştırmanın girişimciliğin ana misyonu olan “kar etmek” misyonunun yaklaştığı söylenebilmektedir (Clark, 2004: 358). Aslan’ın 2010 yılında yaptığı çalışmasında; üniversitelerin, girişimci üniversite ile birlikte “akademik özgürlük” ve “bilimsel özerklik”ten uzaklaştıkları belirtilmektedir (Aslan, 2010: 183).

2. Türkiye’de Üniversitelerin Tarihi

Türkiye’de üniversitelerin tarihsel gelişimi incelendiğinde, Osmanlı döneminde ağırlıklı olarak Fransa etkisi göze çarparken, cumhuriyet ilanı ile birlikte özellikle Nazi zulmünden kaçan bilim insanlarının etkisiyle Almanya etkisi ağırlık kazanmış, sonrasında dünyadaki konjonktüre uygun olarak ABD etkisi hissedilmiştir. Literatürde sıklıkla üniversiteler cumhuriyet öncesi ve sonrası olmak üzere iki ayrı dönemde ele alınmaktadır. Cumhuriyet öncesi dönem için Batı tarzı ilk üniversitenin açılış tarihine ilişkin olarak farklı görüşler olsa da, 1845’te açılışına karar verilen 1863 yılında halka açık olarak kimya, fizik, astronomi, coğrafya ve jeoloji gibi konularda verilen konferansların Darülfünun’un temellerini attığı ve Darülfünun’un

Batı tarzı ilk üniversite olduğu ağırlıklı olarak kabul edilmektedir. 1865 yılında Darülfünun binasının yanması sonucu eğitim durmuştur. 1870 yılında törenle kendi binasına kavuşan ve eğitime tekrar başlayan Darülfünun, literatürde yaygın bir şekilde Osmanlı'nın ilk üniversitesi olarak kabul görmektedir (Erdoğan, 2004: 4; Akyüz, 2006: 168). Literatürde yer alan başka bir görüşe göre ise 18. yüzyıl sonu 19. yüzyıl başı hız kazanan yenileşme hareketlerinin bir sonucu olarak kurulan Mühendishane-i Berr-i Hümayun, Mühendishane-i Bahr-i Hümayun, Tıbbiye ve Harbiye Mektepleri de Batı tarzı yükseköğretiminin Osmanlı'daki başlangıç noktası ve örnekleri olarak kabul edilmektedir (Özarslan ve diğ., 1998: 39).

Defalarca çeşitli sebeplerle açılıp kapatılan Darülfünun 1932'ye kadar varlığını sürdürmüş, 1933'te üniversite reformu ile kapatılarak yerine Cumhuriyet ilkelerine uygun olarak tasarlanan Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı İstanbul Üniversitesi kurulmuştur (Tanilli, 1991: 378-380). Aynı yıllarda Nazi zulmünden kaçan Alman bilim insanlarının İstanbul Üniversite'sinde göreve başlaması ile yeni kurulan üniversite Humboldt modeli tarzında kurulmuştur (Tekeli, 2003: 137-138; Hatiboğlu, 1995: 96-101). 1946 yılında çıkartılan 4936 sayılı Üniversiteler Kanunu ile üniversiteler "yüksek bilim, araştırma ve öğretim birlikleri" olarak tanımlanmıştır (RG: 18.06.1946: 6336). Bu yasa ile üniversitelerin tüzel kişiliği tanınmış, bilimsel ve yönetsel özerklik getirilmiştir. Ancak bu üniversitelerin tamamen özerk olduğu anlamına gelmemelidir (Gök, 1998: 76). 1961 yılında askeri müdahale sonucu hazırlanan yeni anayasa ile özerklik gerek üniversiteler gerekse TRT gibi kurumlar için anayasada yer almıştır. Bilimsel ve yönetsel özerklik artırılmış, Milli Eğitim Bakanlığı'nın üniversiteler üzerindeki yetkileri üniversiteler ve Üniversiteler Arası Kurul'a devredilmiştir (Hatiboğlu, 2000: 196-197; Gök, 1998: 76). 1973 yılında 1750 sayılı Üniversiteler Kanunu ile üniversite tanımı ağırlıklı olarak öğretim üzerinden yapılmış, kanunun 3. maddesinde öğretimin milli değerleri öğretmek ve aşlamak hedefli olduğu ifade edilmiştir (RG: 07.07.1973:14587). Bu kanun ile birlikte üniversitelerin özerklikleri daraltılmıştır.

1980 yılında askeri müdahaleden sonra 1981 yılında çıkartılan 2547 sayılı "Yükseköğretim Kanunu"nu ile birlikte, Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı akademiler, yine Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı eğitim enstitüleri, iki yıllık Meslek Yüksek Okulları, konservatuarlar ve mektupla öğretim yapan YAYKUR tek çatı altında toplanarak, YÖK'ün çatısı altına girmiştir (YÖK Tarihçe, <https://www.yok.gov.tr/kurumsal/tarihce> e.t.11.08.2019). Dönüşüm ve değişiklikler sadece YÖK'ün kurulması ile sınırlı kalmamış, Humbolt modeli üniversite örgütlenmesi yerine Girişimci üniversite eğitimi modeli benimsenmiş, yasal düzenlemeler ile üniversitelerin özerklikleri azalmıştır. Girişimci üniversite mantığına uygun olarak 1980 sonrasında hızlı bir şekilde kitle eğitimini sağlamak için üniversite sayısı artmış, üniversiteler ABD'deki üniversite sistemine benzer şekilde şirket benzeri çalışmaya başlamıştır. Üniversite yönetiminde modern işletmecilik teknikleri ağırlık kazanmış, neoliberal dönüşüm üniversiteleri de etkileyerek özel girişimcilik desteklenmiştir. Bunun sonucunda 1984 yılında açılan ilk vakıf üniversitesi olan Bilkent Üniversitesi ile birlikte vakıf üniversiteleri Türk

yükseköğretim sistemi üzerinde ciddi bir dönüşüm yaratmıştır. Kısa zamanda sayıları artmaya başlamış, 2000'lerle birlikte hız kazanmıştır. 2020 yılı itibariyle Türkiye'de bulunan 207 yükseköğretim kurumunun 78'ini vakıf yükseköğretim kurumları oluşturmaktadır. Devlet üniversiteleri ise daha fazla fona ve kaynaklara ulaşmak için özel sektörle sıkı bir işbirliği arayışına girmiştir. Kamunun görevi ise bu noktada özel girişime imkân sağlamak, kaynak aktarmak, düşünceleri sınırlandırmak ve gerektiğinde tasfiye yapmaya doğru dönüşmüştür (Timur, 2000: 351-353, 366).

3. Vakıf Üniversiteleri

Üniversite reformu ile 1933 yılında Cumhuriyet'in ilk üniversitesi olan İstanbul Üniversitesi'nin kuruluşundan 1982 yılına kadar geçen sürede Türkiye'de 19 üniversite kurulmuştur. 1982'de bu sayı 27'ye çıkmış, 1992'de 53 olmuştur. 1992'den sonra vakıf üniversitelerinin sayıları artmış, 1994 yılında 3 olan vakıf üniversitesi sayısı 2006 yılında 24'e yükselmiştir. 2006 sonrasında ise pek çok vakıf ve devlet üniversitesi kurulmuştur (Günay & Günay, 2011). 2020 yılı itibariyle Türkiye'de bulunan 207 yükseköğretim kurumunun 129'u devlet üniversitesi, 74'si ise vakıf üniversitesidir. 4'ü ise vakıf meslek yüksekokuludur. 207 yükseköğretim kurumundan 4'ü henüz faaliyete başlamamıştır. (YÖK, 2020, Üniversite İzleme ve Değerlendirme Genel Raporu)

Türkiye'de vakıf üniversiteleri, Anayasa'nın 130.maddesine dayanarak kurulmaktadır. Anayasa'nın 130.maddesine göre, "Kanunda gösterilen usul ve esaslara göre, kazanç amacına yönelik olmamak şartı ile vakıflar tarafından, Devletin gözetim ve denetimine tabi yükseköğretim kurumları kurulabilir." Yine 130. Maddeye göre "Vakıflar tarafından kurulan yükseköğretim kurumları, mali ve idari konuları dışındaki akademik çalışmaları, öğretim elemanlarının sağlanması ve güvenlik yönlerinden, Devlet eliyle kurulan yükseköğretim kurumları için Anayasada belirtilen hükümlere tabidir" (Türkiye Cumhuriyeti 1982 Anayasası). 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu 101.maddesine göre vakıflar, "gerçek veya tüzel kişilerin yeterli mal ve hakları belirli ve sürekli bir amaca özgülemeleri ile oluşan tüzel kişiliğe sahip mal toplulukları" şeklinde tanımlanmaktadır. (RG: 08.12.2001: 24607.)

2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun ek 2. maddesine göre, "Vakıflar; kazanç amacına yönelik olmamak şartıyla ve mali ve idari hususlar dışında, akademik çalışmalar, öğretim elemanlarının sağlanması ve güvenlik yönlerinden bu Kanunda gösterilen esas ve usullere uymak kaydıyla, Yükseköğretim kurumları veya bunlara bağlı birimlerden birini veya birden fazlasını ya da bir üniversite veya yüksek teknoloji enstitüsüne bağlı olmaksızın, ekonominin ihtiyaç duyduğu alanlarda yüksek nitelikli işgücü yetiştirmek amacıyla, bu Kanun hükümleri çerçevesinde kalmak şartıyla meslek yüksekokulu kurabilir." hükmü yer almaktadır (RG: 18.06.2008: 5772).

2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun ek 6.maddesine göre, "Kurulacak yükseköğretim kurumu, vakıf tüzelkişiliği dışında ayrı bir tüzelkişiliğe sahip olur ve

bu kurumun gelirleri, geçici olarak dahi hiç bir suretle vakıf mamelekine veya hesaplarına intikal edemez.” (RG: 17.08.1983: 18140.)

Vakıf Yükseköğretim Kurumları Yönetmeliği'nin 30.maddesine göre; “Vakıflar tarafından kurulmuş yükseköğretim kurumlarının giderlerine katkıda bulunmak amacıyla; bütçede yer alan ödenekle sınırlı olmak üzere, ilgili vakıf yükseköğretim kurumunun müracaatı, Yükseköğretim Kurulunun görüşü ve Milli Eğitim Bakanlığının teklifi üzerine Maliye Bakanlığınca Devlet yardımı yapılır.” Vakıf Yükseköğretim Kurum Yönetmeliği 28. maddesine göre, ise “Vakıflar kendilerine kazanç sağlamak amacı ile yükseköğretim kurumu kuramazlar. Kurmuş oldukları yükseköğretim kurumundan herhangi bir surette gelir, kazanç ve hak elde edemezler. Vakıf yükseköğretim kurumunun her çeşit gelirleri yükseköğretim kurumunda kalır ve geçici ya da dolaylı olarak dahi hiç bir surette vakıf mamelekine veya üçüncü şahıslara intikalettilerilemez...Vakıf yükseköğretim kurumları kaynak aktarımı yapamaz...”(RG: 31.12.2005: 26040.) Bu maddeden anlaşılacağı gibi, vakıflar kazanç sağlamak amacıyla üniversite kuramayacakları gibi elde edilen gelirlerin üniversite bünyesinde eğitime yönelik kullanılması zorunludur.

2547 sayılı Kanuna ilave edilen ek maddelerle, “vakıf üniversitelerine “kamu tüzel kişiliği” de verilmektedir. Kısaca Türkiye’de yükseköğretim sistemi, kamu kesimi içerisinde, özel sektörün faaliyette bulunmasına izin verilen, ancak kamu ağırlıklı ve kamunun gözetim ve denetimine tabi karma bir yapı olarak tanımlanmaktadır” (Oğuz, Oktay, & Ayhan, 2001).

4. Vakıf Üniversiteleri Üzerine Tartışmalar

Üniversiteler kuruldukları dönemden beri üzerine tartışmaların yürütüldüğü, çağlar boyunca kilise, devlet ve çeşitli sosyal baskı gruplarının baskı altına almaya çalıştığı yapılardır. Üniversiteler bu baskılar karşısında etik ve bilimsel değerleri koruma, toplumsal taleplere cevap verme misyonundan vazgeçmeme savaşı vermektedir. Yükseköğrenimden artan beklentiler ve kaynak sorunları üniversitelerin bu baskılara karşı tutumunu değiştirmek zorunda bıraktığı gibi ayrıca üniversitenin rollerinde de önemli değişiklikler yaratmaktadır. Günümüz serbest piyasa koşullarının ve onun uzantılarının etkisi altında kalan üniversiteler, faaliyetlerini piyasa koşulları altında sürdürmek ve iş piyasası ile uyumlu hale gelmek, iş piyasasının talep ettiği fakülte ve bölümleri açarak, iş piyasasına dönük eğitim vermek ve iş piyasasının gereksinimlerini karşılamak için değişmek zorundadır. Bunun sonucu olarak üniversiteler, bilimsel araştırma ve geliştirme rolü göz ardı edilerek, mesleki eğitim veren yapılara dönüşme tehlikesi ile karşı karşıya kalmaktadır (Balyer ve Gündüz, 2011: 71). Literatürde üniversitelerin piyasanın bir aktörü ve sermayenin ihtiyacına uygun proje yapan, araştırma konularını sanayi ihtiyaçlarına göre belirleyen, bunun dışında alanlardan kaynakları kısan, piyasaya eleman yetiştiren kurumlar haline geldiğini, bilimsel araştırmalarını sadece uygulamaya dönük alanlarla sınırlandırıldığını ve kar-zarar bilançolarına dayalı olarak yürüten şirketvari yapılara dönüştüğü endişesini taşıyan çalışmalar bulunmaktadır. Üniversitenin bir parçalanma ve kimlik kaybı yaşadığını, üniversitenin toplumu

aydınlatıcı amacını yitirip toplum ile bağlarının kopmaya başladığı endişesi literatürde artan şekilde dile getirilmektedir (Balyer ve Gündüz, 2011: 77-78).

Üniversitelere yönelik bakışın değişimi ve üniversite sayılarının artışı beraberinde çeşitli müzminleşen problemleri getirmiştir. Şenses, üniversite sayısının hızlı artışının, üniversitelerde kaynak eksikliği sorununu beraberinde getirdiğini bunun sonucu olarak da üniversitelerin kaynaklara ulaşmak için üniversitelerin özerkliği ve akademik özgürlüklerden fedakârlık yaptığını ifade etmektedir (Şenses, 2007). Karakütük ve Özdemir ise Türkiye’de üniversite sayısının öğretim üyesi gereksinimine dikkat edilmeden hızlı bir şekilde attığını, bunun sonucunda yeni kurulan devlet ve vakıf üniversitelerinde öğretim elemanlarının ders yüklerinin fazlalığı ve bundan kaynaklı olarak eğitimdeki niteliksel problemlerden bahsetmektedir (Karakütük ve Özdemir, 2011). Acar’da benzer şekilde yeni kurulan üniversitelerin nitelikli öğretim elemanı eksikliğinin, üniversitelerin başlıca problemlerinden olduğundan bahsetmektedir (Acar, 2012). Doğan’da yaptığı araştırmada benzer sonuçlara ulaşır. Yeni kurulan üniversitelerin kurumsallaşma ve nitelikli öğretim elemanı sorunu yaşadıklarını tespit etmiştir (Doğan, 2013). Kılınç ve diğerleri yaptıkları çalışmada yeni kurulan üniversitelerde öğretim üyesi eksikliği, öğrenci sayısı fazlalığı, ders yükü ve fiziki imkan yetersizliklerinin temel sorunlar olduğunu tespit etmişlerdir (Kılınç vd., 2017).

Yukarıda bahsedilen dönüşümün bir uzantısı olarak Türk yükseköğretim yapısı da 1984 yılında kurulan ilk vakıf üniversitesi ile birlikte Amerikan modeline doğru bir dönüşüm yaşamış, bu kurumlarda Türk yükseköğrenim yapısı içerisinde önemli bir yer edinmiş ve mevcut yapıyı piyasa koşullarına uyumlaştırmada önemli bir misyon üstlenmiştir. Literatürde, yaşanan bu değişime karşı önemli tepkiler ve değişimin çelişkileri ile ilgili çalışmalar yer almaktadır. Balyer ve Gündüz Türkiye’de yükseköğrenim sisteminin gelişiminin üniversite sayısında yaşanan nicel artış olarak algılandığına ve herhangi bir altyapı oluşturulmadan ve yeterli öğretim üyesi yetiştirilmeden hızlı bir şekilde üniversite sayısının arttığına ancak bunun yükseköğrenim sisteminde niteliksel bir gelişme doğurmadığına işaret etmektedir (Balyer ve Gündüz, 2011: 74).

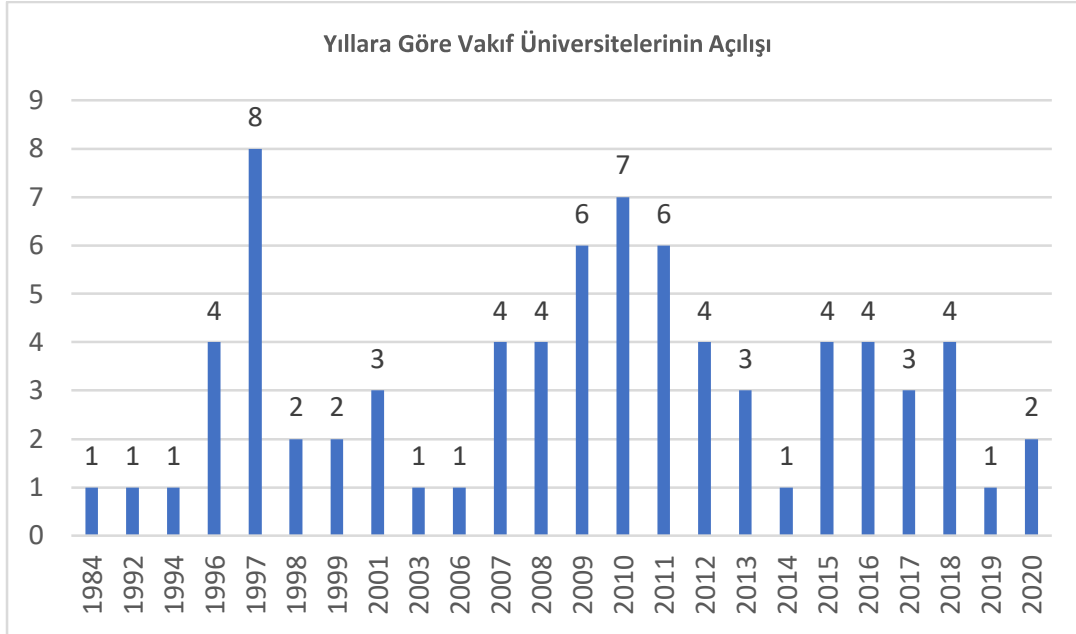
Balyer ve Gündüz’ün çalışmasında vakıf üniversitelerinin kuruluşunun hayırseverlik ve yükseköğrenimi geliştirmek amacı taşımadığını, bilakis vakıf üniversitelerinin kar gibi amaçlar ile kurulduğunu ve YÖK’ün de bunun zeminini yarattığını ve bunun yükseköğretimin özelleştirilmesi olduğunu ilişkin çeşitli iddialar da dile getirilmektedir (Balyer ve Gündüz, 2011: 74-75). Vakıf üniversitelerine ilişkin bir diğer eleştiri ise vakıf üniversitelerinin öğretim üyesi yetiştirme politikalarının olmamasıdır. Bunun yerine vakıf üniversiteleri yetişmiş öğretim üyelerini yüksek ücretler ile transfer etme politikası ile devlete öğretim üyesi yetişmesi noktasında ekstra bir yük yüklemektedirler. Ayrıca kurucu vakıf tarafından belirlenen mütevelli heyetinin üniversite yönetiminde tek karar verici olması ve doğrudan doğruya bu kişilerin önerisi ile rektörlerin seçimi yerine alternatif yönetim önerileri ile vakıf üniversitelerindeki bazı sorunların çözülebileceği Gürüz ve diğerleri (1994), Mutlu (2000), TÜSİAD (2003) tarafından dile getirilmektedir.

5. Vakıf Üniversitelerinin Girişimci Üniversite Kapsamında Değerlendirilmesi

Araştırmada veri toplama tekniği olarak literatür taraması ve doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. Bu kapsamda yerli ve yabancı bilimsel nitelikli kitaplar, dergiler ve yayımlanmış olan diğer eserlerdeki bilgilerden yararlanılmıştır. Vakıf üniversitesi ile ilgili elde edilen bilgiler ise YÖK tarafından yayınlanan Üniversite İzleme ve Değerlendirme Genel Raporu 2020 ve Vakıf Yükseköğretim Kurumları 2020 raporları, TÜBİTAK verileri, The World University Rankings 2021 ve QS World University Ranking 2021 ışığında karşılaştırmalı olarak, incelenmiş, değerlendirilmiş ve yorumlanmıştır.

5.1. Vakıf Üniversitelerinin Kuruluş Yıllarına Göre Karşılaştırılması

Tablo 2: 1984 Sonrası Yıllara Göre Açılan Üniversite Sayıları

Kaynak: Vakıf Yükseköğretim Kurumları 2020 raporu, YÖK, 2020, s. 8

1990'lı yılların başından itibaren yükseköğretimde de görülen küreselleşme ile tablo 2'de görüldüğü gibi üniversite ve öğrenci sayılarının arttığı buna bağlı olarak gelişen kamu kaynaklarının yetersizliği ile kurumların yeni kaynak bulma çabasına girdikleri görülmektedir. Söz konusu durum, bilim yuvası olarak görülen üniversitelerin birer "işletme", bilim üretmesi öngörülen öğrencilerin de "müşteri" olarak dönüşüme uğradığı bir sürece sebep olmuştur (Sakinç & Aybarç Bursalıoğlu, 2012, s. 93). Söz konusu durum birçok akademisyen tarafından eleştirilmektedir.

5.2. Vakıf Üniversitelerinin Girişimci ve Yenilikçi Üniversite Endeksi Sıralamasında Yıllara Göre Karşılaştırılması

Tablo 3: TÜBİTAK – Türkiye'de Girişimci ve Yenilikçi Endeks Sıralamalarının

Karşılaştırılması 2012-2020 (Vakıf Üniversiteleri)

Üniversite	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi	3	3	4	4	3	6	4	3	2
Sabancı Üniversitesi	1	2	2	1	1	1	3	2	4
Koç Üniversitesi	8	8	5	5	6	7	11	6	7
Özyeğin Üniversitesi	4	7	6	7	8	9	14	9	9
TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi	10	9	8	9	11	11	15	13	16
İstanbul Bilgi Üniversitesi	-	-	-	-	-	-	-	29	29
Atılım Üniversitesi	26	20	17	26	19	13	26	24	30
Hasan Kalyoncu Üniversitesi	-	-	-	-	-	41	42	27	31
İstanbul Medipol Üniversitesi	-	-	-	-	-	-	29	31	34
Bahçeşehir Üniversitesi	18	24	27	36	36	43	44	45	35
Çankaya Üniversitesi	17	19	22	20	18	34	39	45	36
Yeditepe Üniversitesi	21	18	26	25	27	23	31	23	42
Yaşar Üniversitesi	-	-	-	-	39	29	38	49	43
Bezm-i Alem Vakıf Üniversitesi	-	-	-	-	-	-	-	-	44
İstanbul Okan Üniversitesi	-	-	-	-	-	-	-	38	47
İstanbul Kültür Üniversitesi	-	-	-	-	-	-	-	-	50

Kaynak: <https://www.tubitak.gov.tr/tr/kurumsal/politikalar/icerik-onceki-yillara-ait-siralamalar>, 28.04.2021

Tablo 4: TÜBİTAK- Türkiye’de Girişimci ve Yenilikçi Üniversite Endeks Sıralaması – 2020 (Vakıf ve Devlet Üniversiteleri)

Sıralama	Üniversite	Toplam Puan	Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Yetkinliği	Ekonomik Katkı ve Ticarileşme
1	Orta Doğu Teknik Üniversitesi	81,9	12,6	35,2
=2	İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi	74,9	11,7	29,0
=2	İstanbul Teknik Üniversitesi	74,9	11,5	29,2
4	Sabancı Üniversitesi	73,6	9,8	26,7
5	Boğaziçi Üniversitesi	70,2	9,7	31,0
6	Yıldız Teknik Üniversitesi	67,9	9,4	28,1
7	Koç Üniversitesi	65,4	11,4	25,3
8	Gebze Teknik Üniversitesi	64,4	8,4	30,2
9	Özyeğin Üniversitesi	63,7	5,9	25,0
10	İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü	63,2	9,4	24,0
11	Ege Üniversitesi	60,7	9,2	23,8
12	Hacettepe Üniversitesi	60,6	11,5	23,8
13	Ankara Üniversitesi	57,9	9,8	26,2
14	İstanbul Üniversitesi	57,6	10,1	21,4
15	Erciyes Üniversitesi	56,8	7,6	29,5
16	TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi	55,5	5,4	23,8
17	Dokuz Eylül Üniversitesi	53,2	8,3	22,0
18	Gazi Üniversitesi	52,7	8,8	23,9

=19	Bursa Uludağ Üniversitesi	49,1	6,8	20,2
=19	Eskişehir Teknik Üniversitesi	49,1	5,1	21,7

Kaynak: <https://www.tubitak.gov.tr/kurumsal/politikalar/icerik-sonuclar>, 18.04.2021

TÜBİTAK'ın yayınladığı Türkiye'de Girişimci ve Yenilikçi Üniversite Endeks Sıralamasında ilk 50'de Tablo 3'e bakıldığında 2012 yılından beri sürekli olarak yer alan sadece 9 vakıf üniversitesinin bulunduğu görülmektedir. Yıllara göre listeye farklı vakıf üniversiteleri dahil olup, listeden çıksa da 9 vakıf üniversitesinin listede sürekliliği söz konusudur. Tablo 4 göz önünde bulundurulduğunda ilk 20 içerisinde 5 vakıf üniversitesinin yer aldığı görülmektedir. Bu tablolardan çıkan sonuca göre; vakıf üniversitelerinin daha az bürokrasi ve daha hızlı karar verme avantajına karşı girişimci ve yenilikçi üniversite olma konusunda beklentilerin altında kaldığı görülmektedir.

5.3. Vakıf Üniversitelerinin Dünya Sıralamasındaki Yerlerine Göre Karşılaştırılması

Tablo 5: Times Higher Education The World University Rankings – Türkiye'deki Üniversitelerin Sıralaması

Dünya Sıralaması	Türkiye'deki Üniversiteler
401-500	Çankaya Üniversitesi
401-500	Koç Üniversitesi
501-600	Hacettepe Üniversitesi
501-600	Sabancı Üniversitesi
601-800	Bilkent Üniversitesi
601-800	Boğaziçi Üniversitesi
601-800	Özyeğin Üniversitesi
801-1000	İstanbul Üniversitesi
801-1000	İstanbul Teknik Üniversitesi
801-1000	Karabük Üniversitesi
801-1000	Orta Doğu Teknik Üniversitesi

Kaynak: THE, World University Rankings 2021, https://www.timeshighereducation.com/world-university-rankings/2021/world-ranking#!/page/0/length/25/locations/TR/sort_by/rank/sort_order/asc/cols/scores, 18.04.2021

Tablo 6: QS Dünya Sıralaması – Türkiye'deki Üniversiteler

QS Dünya Sıralaması	Türkiye'deki Üniversiteler
465	Koç Üniversitesi
521- 530	Sabancı Üniversitesi

551-560	Bilkent Üniversitesi
601-650	Orta Doğu Teknik Üniversitesi
651-700	Boğaziçi Üniversitesi
751-800	İstanbul Teknik Üniversitesi
801-1000	Ankara Üniversitesi
801-1000	Hacettepe Üniversitesi
801-1000	İstanbul Üniversitesi

Kaynak: QS World University Rankings 2021, <https://www.topuniversities.com/university-rankings/world-university-rankings/2021>, 18.04.2021

Times Higher Education The World University Rankings'e göre ilk 500'de Türkiye'den sadece 2 vakıf üniversitesi yer alırken, 501-1000 arasında ise sadece 9 üniversitenin yer aldığı ve bunların sadece 3'ünün vakıf üniversitesi olduğu görülmektedir. QS Dünya Sıralamasında ise ilk 500 içerisinde 1 vakıf üniversitesi yer almaktadır. 501-1000 arasında ise 2 vakıf üniversitesi ve 6 devlet üniversitesi yer almaktadır. Bu bağlamda nitelikli eğitim, araştırma, atıf, endüstri ile iş birliği ve uluslararası tanınırlık konusunda Türkiye'de vakıf üniversitelerinin dünya sıralamasında oldukça geride kaldığı söylenebilmektedir.

5.4. Türkiye'deki Üniversitelerin URAP (University Ranking By Academic Performance) Sıralamasında Dünya Üniversiteleri İçerisindeki Yerleri

Tablo 7: URAP Dünya Sıralamasında Türkiye'deki Üniversiteler

URAP Dünya Sıralaması	Türkiye'deki Üniversiteler
500	Hacettepe Üniversitesi
632	İstanbul Üniversitesi
725	İstanbul Teknik Üniversitesi
751	Orta Doğu Teknik Üniversitesi
824	Ankara Üniversitesi
915	Ege Üniversitesi
924	Gazi Üniversitesi
960	Bilkent Üniversitesi
971	Dokuz Eylül Üniversitesi

Kaynak: URAP, https://www.urapcenter.org/Rankings/2020-2021/World_Ranking_2020-2021 24.04.2021

Yükseköğretim kurumlarının yayın, atıf, bilimsel proje gibi faaliyetler çerçevesinde değerlendiren ve sonuçlarını kamuoyu ile dönemsel olarak paylaşan

ODTÜ bünyesinde 2009 yılında kurulmuş olan URAP'ın 2020-2021 yılı raporuna bakıldığında dünya genelinde ilk 1000'de Türkiye'den sadece 1 vakıf üniversitesinin ve 8 devlet üniversitesinin yer aldığı görülmektedir. Tıpkı THE ve QS sıralamalarında olduğu gibi URAP sıralamalarında da Türkiye'deki üniversitelerin dünya geneline göre araştırma, yayın ve atıf konularında geride kaldığını söylemek mümkündür.

Sonuç

Özellikle 20.yüzyılın son çeyreğinde küreselleşmenin hız kazanması, bilgi toplumuna geçiş ve bilgi ekonomisi adı verilen küresel ekonomik yapının kurulması ile uygulanabilir bilginin önemi ülkeler ve endüstriler arası rekabette giderek değer kazanmıştır. Bunun sonucunda üniversitelerin üzerindeki beklentiler artmış ve yükseköğretimin yeniden yapılandırılması ve yaşanan değişimin gereksinimlerinin karşılanması üzerine tartışmalar artmıştır. Neoliberal politikaların tüm kesim ve sektörler üzerinde hakim hale gelmesiyle, üniversiteler üzerinde devlet desteği azalmış, üniversiteler kendi kaynaklarını yaratma ve kaynaklara ulaşma rekabetine girmişlerdir. Devlet desteğininin azalması ile üniversiteler, girişimci üniversite modeline doğru dönüşüm yaşamıştır. Girişimci üniversite özel sektörle koordineli şekilde projeler gerçekleştiren, kendi kaynağını kendi yaratan, uygulamaya dönük bilimsel çalışmalarda bulunan yeni üniversite tipini ifade etmektedir ve 20. yüzyılın son çeyreğinde yaşanan küreselleşme ve değişimin bir sonucu aynı zamanda gerekliliğidir.

Bahsedilen dönüşüm Türkiye yükseköğretim sisteminde de rahatlıkla gözlemlenebilmektedir. Yüzyılın son çeyreğinde Türkiye'de vakıf üniversitelerinin açılması ile yükseköğretim sisteminde çok önemli değişiklikler yaşanmış, özel sektör uygulamaları akademik hayatın içine girmiştir. Özellikle devlet desteği ile değil de kurucu vakfın mal varlığı ile kurulan vakıf üniversiteleri, daha fazla kaynağa sahip olmak, fonlara ve kaynaklara erişmek için girişimci üniversite vurgusu yapmaktadır. Girişimci üniversite, bilgi üretimi ve bilginin kullanımı konusunda geleneksel üniversitelerden farklılık göstermektedir. Uygulamaya dönük, projelendirilebilir ve özel sektöründe dahil olduğu çalışmalar girişimci üniversitelerde öne çıkmaktadır.

Literatüde girişimci üniversite üzerine yapılan çalışmalar göstermektedir ki, girişimci üniversitenin doğuşundan sonra içerdiği anlam değişime uğramıştır. Üreten üniversite algısı yerini, salt kaynaklara erişmeye çalışan ve bunu yaparken özel sektör uygulamalarını ve yönetim tarzını benimseyen, mensupalarını sürekli performans değerlendirmesine tabi tutan bir yapıya bırakmıştır. Üniversitelerin kaynaklara ulaşma uğruna etik ve bilimsel değerlerden taviz verdiği, toplumu aydınlatma misyonunun geri planda kaldığına dönük eleştiriler literatürde sıklıkla kendine yer bulmaktadır. Üniversitelerin neoliberal dönüşümle birlikte faaliyetlerini serbest piyasa koşulları altında sürdürmesi ve piyasa ile uyumlaşma, piyasanın taleplerini karşılama çabası üniversiteleri bilimsel araştırma yapan kurumlardan, mesleki eğitim veren ve uygulanabilir bilimsel bilgiler ile uğraşan kurumlar haline getirmiştir.

Literatürde 1980 sonrasında üniversite sayısının hızlı bir şekilde artmasının, vakıf üniversitelerine kolayca izin verilmesinin beraberinde pek çok soruna sebebiyet verdiğini gösteren çalışmalar Türkiye'nin hala yükseköğretim noktasında sıkıntılarını çözemediğini işaret etmektedir. Ders yükünün ağır olması, öğrenci sayısı fazlalığı, öğretim elemanı yetersizlikleri, bunlardan kaynaklı olarak eğitimin niteliğinde yaşanan düşüş, üniversitelerin kurumsallaşamaması sorunları literatürde sıklıkla kendine yer bulmaktadır. Bu sorunların derinleşmesinde vakıf üniversitelerinin de etkisi büyüktür. Vakıf üniversiteleri hazır yetişmiş öğretim üyelerini transfer ederek öğretim üyesi yetiştirme sürecinden yani zamandan tasarruf etmektedirler. Kurtay ve Duran'ın (2018) çeşitli vakıf üniversitelerinde gerçekleştirdikleri çalışmada vakıf üniversitelerinin araştırma görevlisi yetiştirme anlayışının olmadığı ve vakıf üniversitelerinde çalışmaktan en mutlu olan kişilerin devlet üniversitesinden emekli olan profesörlerin olduğu ortaya konmuştur. (Zayim-Kurtay & Duran, 2018). Buradan yola çıkarak denebilir ki; Türkiye'de vakıf üniversiteleri üzerine tartışmalar bölümünde de sıklıkla bahsedildiği gibi ağır ders yükü, öğretim elemanı yetersizliği gibi sebeplerle vakıf üniversitelerindeki öğretim üyelerinin akademik performansları devlet üniversitelerindeki akademik personele göre yayın yapma ve bilimsel doküman üretme noktasında geri kalmaktadır.

Vakıf üniversitelerinin öğretim üyesi yetiştirme politikasının olmaması, yetişmiş öğretim üyelerini yüksek ücretlerle transfer etmesi, devlet üniversiteleri üzerinde öğretim üyesi yetiştirme noktasında ekstra yük yüklemekte ve eğitimdeki niceliksel artışa karşın niteliksel düşüşün sebebi olmaktadır. 2019 yılı verilerine göre 78 üniversiteye bağlı 273 bölümde profesör, doçent veya doktor öğretim üyesi yer almamakta, bölümler öğretim üyeleri olmadan eğitim vermektedir. Bu bölümlerin toplam öğrenci kontenjanı 14 bin 421'dir. Türkiye genelinde bin 434 bölümde profesör ünvanına sahip öğretim üyesi yer almazken, 743 bölümde ise doçent ünvanına sahip öğretim üyesi dahi yer almamaktadır (akademikpersonel.org, 2019). Söz konusu rakamlardan görüleceği gibi üniversite sayısının artışı beraberinde eğitim kalitesi artışı değil, tam tersi üniversite eğitiminin niteliksel zarar görmesine sebep olmuştur.

Devlet üniversiteleri gibi doğrudan devlet tarafından fonlanmayan vakıf üniversiteleri için kaynak sıkıntısı oldukça önemlidir. Bunun için vakıf üniversiteleri girişimci üniversite, yenilikçi üniversite vurgusu yapıp bu alanlara dönük çalışmalarını teşvik etseler de istenen sonucu elde edememiş görünmektedirler. TÜBİTAK'ın yayınladığı Türkiye'de Girişimci ve Yenilikçi Üniversite Endeks Sıralamasında ilk 50'de 2012 yılından beri sürekli olarak sadece 9 vakıf üniversitesi yer almaktadır. Bu sıralamadan anlaşılacağı gibi sıralamada sürekli kendine yer bulan ve arkasında önemli sermaye gruplarının desteği olan bir kaç vakıf üniversitesi hariç, vakıf üniversitelerinin devlet üniversitelerine karşı rekabet gücünün düşüklüğü göze çarpmakta ve girişimci üniversite vurguları sorgulanabilmektedir. Aynı şekilde THE ve QS tarafından yapılan dünya sıralamalarında da arkasında önemli sermaye gruplarının yer aldığı bir kaç vakıf üniversitesi dışında sıralamalarda ilk 500'de vakıf üniversiteleri kendilerine yer bulamamaktadır. Akademik performans

karşılaştırmalarında da URAP 2020-2021 sıralamasına göre, dünya genelinde ilk 1000'de Türkiye'den sadece 1 vakıf üniversitesinin ve 8 devlet üniversitesinin yer aldığı görülmektedir. Çalışmada yer alan veriler ışığında 2006'dan sonra vakıf üniversitesi sayısının hızla tırmanmaya başladığı görülmektedir. Bu niceliksel artışa karşın niteliksel olarak istenen artışın sağlanamaması beraberinde büyük sorunlar yaratmış ve vakıf üniversiteleri ve girişimci üniversiteye karşı eleştirileri beraberinde getirmiştir.

Araştırma her araştırmada olduğu gibi bazı sınırlılıklar içermektedir. Bunun başlıcası ikincil dökümanlardan elde edilen veriler ışığında vakıf üniversitelerinin değerlendirilmesidir. YÖK, THE, QS gibi kurumlardan elde edilen veriler geniş çerçeveyi görme ve makro bir bakış açısı ile değerlendirme imkanı sağlasa da her bir vakıf üniversitesinin öznel durumunu değerlendirme içerisine katmaya imkan vermemektedir. Burdan yola çıkarak THE, QS gibi sıralamalarda kendilerine Türkiye'deki diğer üniversitelere nazaran üst sıralarda yer bulan vakıf üniversiteleri ve diğer vakıf üniversiteleri özelinde karşılaştırmalı olarak mikro bakış açısı ile yapılacak çalışmalar vakıf üniversitelerinin kendi aralarındaki farklılıklarını ve girişimcilik noktasında ayrıştıkları noktaları ortaya çıkartabilir. Ayrıca vakıf ve devlet üniversiteleri arasında karşılaştırmalı olarak yapılacak çalışmalar da girişimci üniversite açısından bu üniversiteler arasında karşılaştırma yapma ve girişimci üniversite bakış açısının kurum içinde ne ölçüde benimsendiğini tespit etme imkanı yaratabilir.

Kaynakça

- Acar, M. (2012). Üniversitelerde Yeniden Yapılanmanın Aciliyeti ve Yeni Üniversitelerin Sorunları. *Eğitime Bakış*, 8(23), 21-27.
- Akademikpersonel.org:
<https://www.akademikpersonel.org/anasayfa/universitelerde-akademisyen-yok.html> , 2019.08.20
- Akyüz, Y. (2006). *Türk Eğitim Tarihi* (10 b.). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Aslan, G. (2010). Öğretim Üyelerinin Girişimci Üniversite ve Üniversite Sanayi İşbirliği Kavramlarına İlişkin Görüşleri. *International Conference on New Trends in Education and Their Implications* , (s. 179-185). Antalya.
- Balyer, A., & Gündüz, Y. (2011). Türk Yükseköğretim Yönetim Sisteminde Yök İle Yaşanan Paradigmatik Dönüşüm: Vakıf Üniversiteleri Çelişkisi. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*(31), 69-84.
- Clark, B. R. (2004). Delineating The Charactr Of The Entrepreneurial University. *Higher Education Policy*, 17(4), 355-370.
- Çetin, M. (2007). Bölgesel Kalkınma ve Girişimci Üniversiteler. *Ege Akademik Bakış*, 7(1), 217-238.

- Çiftçi, M. (2010). Girişimci Üniversite ve Üçüncü Kuşak Üniversiteler. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*(27).
- Doğan, D. (2013). Yeni kurulan üniversitelerin sorunları ve çözüm önerileri. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 108-116.
- Erdoğan, İ. (2004). *Yeni Bin Yıla Doğru Türk Eğitim Sistemi*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Gök, F. (1998). Cumhuriyet Dönemi'nde Eğitim Sistemi ve Üniversiteler. *İktisat Dergisi*, 75-80.
- Günay, D., & Günay, A. (2011). 1933'den Günümüze Türk Yükseköğretiminde Niceliksel Gelişmeler. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 1(1), 1-22.
- Gürüz, K., Şuhubi, E., Şengör, A., Türker, K., & Yurtsever, E. (1994). *Türkiye'de ve Dünyada Yükseköğretim Bilim ve Teknoloji*. İstanbul: TÜSİAD.
- Hatiboğlu, T. (2000). *Türkiye Üniversite Tarihi*. Ankara: Selvi Yayınları.
- Karakütük, K., & Özdemir, Y. (2011). Bilim insanı yetiştirme projesi (BİYEP) ve öğretim üyesi yetiştirme programının (ÖYP) değerlendirilmesi. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 36(161), 26-38.
- Kavili Arap, S. (2010). Türkiye Yeni Üniversitelerine Kavuşurken: Türkiye'de Yeni Kurulan Üniversiteler ve Kuruluş Gereksinimleri. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 001-029.
- Kılınç, A. Ç., Çepni, O., Kılcan, B., & Palaz, T. (2017). Öğretim Üyelerinin Görüşlerine Göre Türkiye'de Yeni Kurulan Üniversitelerin Sorunları: Nitel Bir Araştırma. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 7(2), 282-293.
- Mutlu, L. (2000). *Yükseköğretimin Finansmanı: Yasal Düzenleme İçin Öneriler*. İstanbul: TÜSİAD.
- Odabaşı, Y. (2008). Meslektaş Girişimci Üniversite ve Yönetimi, Türk Üniversiteleri İçin Bir Model Önerisi. 2. *Girişimcilik Kongresi Bildiri Kitabı*, 370-378.
- Oğuz, O., Oktay, A., & Ayhan, H. (2001). *21. Yüzyılda Eğitim ve Türk Eğitim Sistemi*. İstanbul: Serdar Eğitim Araştırma.
- Ökmen, M., & Bal, V. (2013). Üniversite Yönetimlerinin Girişimci Üniversite Kavramına İlişkin Görüşleri. *Yükseköğretim Dergisi*, 3(2), 70-81.
- Özaslan, İ., Korkmaz, E., Batıral, Ö. F., & Erkal, M. (1998). *Yükseköğretim Kurumlarının Bölgearası Gelişme Farklılıkları Açısından Önemi ve İşlevleri*. İstanbul: İstanbul Ticaret Odası Yayını.
- Özer, Y. E. (2011). Girişimci Üniversite Modeli ve Türkiye. *Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, XXX(2), 85-100.

- QS World University Rankings 2021, <https://www.topuniversities.com/university-rankings/world-university-rankings/2021>, 18.04.2021
- Türkiye Cumhuriyeti Resmi Gazete: 07.07.1973:14587
- Türkiye Cumhuriyeti Resmi Gazete: 08.12.2001: 24607
- Türkiye Cumhuriyeti Resmi Gazete: 17.08.1983: 18140
- Türkiye Cumhuriyeti Resmi Gazete: 18.06.2008: 5772
- Türkiye Cumhuriyeti Resmi Gazete: 31.12.2005: 26040
- Röpke, J. (1998). The Entrepreneurial University: Innovation, Academic Knowledge Creation and Regional Development in a Globalized Economy. https://pdfs.semanticscholar.org/a492/feccb37145329f4c0ce25a671de2f51c1a04.pdf?_ga=2.197741355.526386993.1566985935-1419169191.1566985935, 28.08.2019.
- Sakınç, S., & Aybarç Bursalıoğlu, S. (2012). Yükseköğretimde Küresel Bir Değişim: Girişimci Üniversite Modeli. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 2(2), 92-99.
- Şenses, F. (2007). Uluslararası Gelişmeler Işığında Türkiye Yükseköğretim Sistemi: Temel Eğilimler, Sorunlar, Çelişkiler ve Öneriler. *Economic Research Center*. <http://erc.metu.edu.tr/en/system/files/menu/series07/0705.pdf>, 27.08.2019.
- Tanilli, S. (1991). *Uygarlık Tarihi* (6 b.). İstanbul: Say Yayınları.
- Tekeli, İ. (2003). Dünya'da ve Türkiye'de Üniversite Üzerine Konuşmanın Değişik Yolları. *Toplum ve Bilim Dergisi*, 123-143.
- THE, World University Rankings 2021, https://www.timeshighereducation.com/world-university-rankings/2021/world-ranking#!/page/0/length/25/locations/TR/sort_by/rank/sort_order/asc/cols/scores, 18.04.2021
- Timur, T. (2000). *Toplumsal Değişme ve Üniversiteler*. Ankara: İmge Kitabevi.
- TÜBİTAK –<https://www.tubitak.gov.tr/tr/kurumsal/politikalar/icerik-onceki-yillara-ait-siralamalar>, 28.04.2021)
- TÜBİTAK-(<https://www.tubitak.gov.tr/tr/kurumsal/politikalar/icerik-sonuclar>, 18.04.2021)
- Türel, O. (2004). Türkiye'de Yükseköğretimin (Yeniden) Kurumsallaşması Üzerine Düşünceler. *Mülkiye Dergisi*, 151-180.
- TÜSİAD. (2003). *Yükseköğretimin Yeniden Yapılandırılması: Temel İlkeler*. İstanbul.

- URAP, https://www.urapcenter.org/Rankings/2020-2021/World_Ranking_2020-2021 24.04.2021
- YÖK, (2020). Vakıf Yükseköğretim Kurumları 2020 raporu. <https://www.yok.gov.tr/Documents/Yayinlar/Yayinlarimiz/2020/vakif-yuksekogretim-kurumlari-2020-raporu.pdf> /10.04.2021
- YÖK, 2020, Üniversite İzleme ve Değerlendirme Genel Raporu, <https://www.yok.gov.tr/Documents/Yayinlar/Yayinlarimiz/2021/universite-izleme-ve-degerlendirme-genel-raporu-2020.pdf>, 05.04.2021
- YÖK. (2007). *Türkiye'nin Yükseköğretim Stratejisi*. Ankara: YÖK.
- YÖK. *YÖK Tarihçe*: <https://www.yok.gov.tr/kurumsal/tarihce> , 11.08.2019.
- Zayim-Kurtay, M., & Duran, A. (2018). Vakıf Üniversitesinde Akademisyen Olmak: Rutinler ve Bu Rutinleri Etkileyen Faktörler. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi*, 18(4), 2518-2540.